

Remiss av promemorian Explosiva varor - ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten (Fö2023/01534)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i promemorian "Explosiva varor - ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadier till brott mot tillståndsplikten". I promemorian föreslås bland annat införandet av ett nationellt tillståndsregister för explosiva varor.

Journalistförbundets remissvar begränsas till vissa delar av promemorian som rör begränsningar av den grundlagsskyddade rätten att ta del av allmänna handlingar.

I promemorian föreslås det att sekretess ska gälla hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för uppgift om instruktion, ritning eller annan liknande uppgift som kan användas för tillverkning av explosiva varor, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att explosiva varor kommer till brottslig användning. Bestämmelsen har ett omvänt skaderekvisit, vilket innebär att sekretess är huvudregel. I promemorian föreslås också att tystnadsplikten som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Mot bakgrund av det stora insynsintresset och systematiken i OSL i övrigt avstyrker Journalistförbundet såväl förslaget om att uppgifterna ska skyddas med ett omvänt skaderekvisit, som förslaget om att inskränka meddelarfriheten. För det fall att regeringen avser att gå vidare med förslaget anser Journalistförbundet att sekretessbestämmelsen istället bör ha ett rakt skaderekvisit och att meddelarfrihet ska gälla för uppgifterna.

En ny sekretessbestämmelse för uppgifter som kan användas för tillverkning av explosiva varor

I promemorian föreslås att sekretess ska gälla hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för uppgift om instruktion, ritning eller annan liknande uppgift som kan användas för tillverkning av explosiva varor, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att explosiva varor kommer till brottslig användning. I promemorian föreslås också att tystnadsplikten som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Förslaget innebär att det införs en ny sekretessbestämmelse som reglerar möjligheten till insyn när det gäller uppgifter i det nationella tillståndsregistret för explosiva varor. Enligt förslaget i promemorian ska sekretessbestämmelsen ha ett omvänt skaderekvisit vilket innebär att sekretess är huvudregel. Journalistförbundets erfarenhet är att omvända skaderekvisit i praktiken tillämpas väldigt restriktivt och att det endast i undantagsfall går att ta del av uppgifter som omfattas av ett omvänt skaderekvisit.

Enligt Journalistförbundet finns det ett stort insynsintresse när det gäller uppgifter om vilka personer som har tillstånd att tillverka explosiva varor. Det måste finnas möjlighet för media att granska dessa personer och den verksamhet som bedrivs. Denna möjlighet kommer att vara ytterst begränsad om sekretessbestämmelsen får ett omvänt skaderekvisit på det sätt som föreslår. Enligt Journalistförbundet bör sekretessbestämmelsen istället ha ett rakt skaderekvisit, det vill säga att huvudregeln är offentlighet. Som framgår av promemorian är det också det skydd som finns i dag i OSL avseende andra uppgifter om sprängämnen (se OSL 18 kapitlet, 8 §, 2 punkten). Att uppgifter om kärnvapen och andra vapen har ett strakare skydd i OSL får anses naturligt med tanke på att det är uppgifter som typiskt sett är mer skyddsvärda.

Mot bakgrund av det stora insynsintresset och systematiken i OSL i övrigt avstyrker Journalistförbundet såväl förslaget om att uppgifterna ska skyddas med ett omvänt skaderekvisit, som förslaget om att inskränka meddelarfriheten. För det fall att regeringen avser att gå vidare med förslaget anser Journalistförbundet att sekretessbestämmelsen bör ha ett rakt skaderekvisit och att tystnadsplikten som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen inte ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*